

KNOWING WHAT IS SAID & OTHER ESSAYS ON KNOWLEDGE, UNDERSTANDING, AND COMMUNICATION



STIPENDIATBREV VED KIM PEDERSEN PHILLIPS

Iskrivende stund er jeg gjennomføringsstipendiat ved Universitetet i Oslo. Dette er en ordning som lar stipendiater som leverer sin avhandling til normert tid fortsette i sin stilling ved universitetet i ett år. Man bruker dette året til forskning og undervisning. Dette er et stort privilegium: Man får tid til å gjøre materiale fra sin avhandling om til artikler, fokusere på andre forskningsinteresser, opparbeide seg undervisningserfaring og søke videre arbeid, slik at man i stor grad slipper å tenke på slike ting mens man forsøker å ferdigstille avhandlingen. Jeg leverte min avhandling i september i fjor ved Universitetet i Oslo og University of St Andrews. Jeg har tatt en såkalt joint degree, så jeg har tilbragt deler av tiden i Oslo og deler av tiden i St Andrews. I St Andrews holdt jeg til ved forskningssenteret Arché, som spesialiserer seg på logikk, språkfilosofi, metafysikk og erkjennelsesteori.

Mitt arbeid befinner seg i grenselandet mellom språkfilosofi, erkjennelsesteori og etikk. Doktorgradsprosjektet mitt begynte som en undersøkelse av det jeg kaller fortolkningsurett, en form for urett som jeg mener oppstår i tilfeller hvor noens ytring blir fortolket feil på bakgrunn av fordommer mot ytrerenes sosiale gruppe. Ytreren får dermed ikke kommunisert det den ønsker å kommunisere, og blir illegitimt fratatt en sentral menneskelig evne.

Underveis endret arbeidet mitt retning, og avhandlingen min endte opp med å kun fokusere på mer grunnleggende erkjennelsesteoretiske og språkfilosofiske spørsmål knyttet til språkforståelse. Hvordan forstår vi i det hele tatt en ytring, og hvordan får vi i det hele tatt kunnskap gjennom å akseptere det noen har fortalt oss? Jeg argumenter for at språkforståelse ikke er en perseptuell evne, slik mange har hevdet. Den er heller fullt ut slutningsbasert. Når man fortolker en ytring bruker man bakgrunnskunnskap om ords mening og om konteksten som premisser, for så å slutte seg til hva ytreren forsøkte å si. Ens fortolkning

hviler dermed, epistemisk sett, på all denne bakgrunnskunnskapen. Om denne bakgrunnsinformasjonen ikke hadde vært kunnskap – om den for eksempel var en helt ubegrunnet fordom – ville man ikke kunne få kunnskap om hva ytreren sa.

Etter å ha levert avhandlingen har jeg tatt opp igjen arbeidet knyttet til fortolkningsrett. Jeg forsøker å forklare hvorfor denne typen urett er umoralsk ved å vise til interpersonlige normer som styrer rasjonell samhandling generelt. Om vi går tur, spiller et musikkstykke eller maler et hus sammen, er jeg forpliktet til å spille min rolle i aktiviteten. Dersom jeg ikke spiller min rolle, gjør jeg noe galt mot deg, på samme måte som jeg gjør noe galt mot deg når jeg ikke gjør noe jeg har lovet deg at jeg skal gjøre. Kommunikasjon er en form for rasjonell samhandling, og jeg er dermed forpliktet til å spille min rolle også her. Én måte å ikke spille sin rolle på, er å fortolke det samtalepartneren sier på bakgrunn av fordommer. Om jeg feiltolker det du sier fordi jeg har fordommer mot en sosial gruppe du er en del av, skader jeg deg som språkbruker, og jeg begår dermed en fortolkningsrett. Et eksempel fra Rae Langton kan illustrere dette: En kvinne sier 'Nei' til uønsket seksuell oppmerksomhet, men ytringen fortolkes som et 'Ja' på bakgrunn av den fordom at kvinner ofte sier 'Nei' selv om de mener 'Ja', som følger av at de ikke vil fremstå promiskuøse. Situasjoner av denne typen, hvor fordommer påvirker språkfortolkning, oppstår hele tiden. Vi trenger verktøy for å forstå dem.

Spørsmål om fortolkningsrett er i hovedsak moralske, men både språkfilosofi og erkjennelsesteori blir relevant. Språkfilosofien kan fortelle oss noe om de mekanismene som gjør kommunikasjon mulig, og vi kan bruke slike modeller til å si mer om hvordan fordommer kan påvirke vår språkfortolkning.

Erkjennelsesteori kan fortelle oss noe om hvilke betin-

gelser som må være til stede for at overføring av kunnskap gjennom kommunikasjon skal være mulig, og vi kan bruke dette til å vise hvordan fordomsfull språkfortolkning hindrer slik overføring – ved å vise hvordan ulike betingelser for kunnskap ikke blir innfridd.

Erkjennelsesteori i den analytiske tradisjonen har i nyere tid blitt mer interessert i sosiale spørsmål. Et eksempel er Miranda Frickers arbeid knyttet til det hun kaller epistemisk urett – former for urett som man må bruke begreper fra erkjennelsesteori for å gjøre rede for. Hennes hovedeksempel er vitnesbyrdurett, en urett som oppstår når en person ikke blir trodd på bakgrunn av en fordom. Fricker argumenterer for at personen undermineres som kunnskapsdeler – og uretten er dermed epistemisk. Fortolkningsrett kan også klassifiseres som en type epistemisk urett.

I mitt arbeid fremover vil jeg fortsette å fokusere på sosiale spørsmål fra et analytisk erkjennelsesteoretisk og språkfilosofisk perspektiv. Denne tradisjonen gir oss gode metoder for å tilnærme oss spørsmål om for eksempel normer for kommunikasjon i sosiale medier, falske nyheter, vitenskapsformidling, kunnskapsdeling og -fordeling generelt, og så videre.